Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

TER BESLUITVORMING
Aan: MOCW en MBVOM

Wetgeving en Juridische Zaken

Van
[redacted]
T +06[redacted]

Datum
12 april 2019

Referentie
[redacted]

Bijlagen
-toelichting op de voorstellen ([redacted])
-analyse mogelijke interventies ([redacted])

Kopie voor

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's
5

nota

uitbreiding (bestuurlijk) instrumentarium

1. Aanleiding

Deze nota bevat voorstellen voor uitbreiding van het (bestuurlijk) instrumentarium, zoals wenselijk geacht naar aanleiding van onder meer de crises CHL en VMBO Maastricht. Een eerdere versie van deze nota is besproken in het MT OCW van 12 april 2019.

Bij deze nota zijn twee bijlagen opgenomen:
1. een nadere toelichting op en weging van de voorstellen;
2. een vergelijking met andere rechtsgebieden en een analyse van mogelijke interventies met als conclusie: uitbreiding van de bestaande aanwijzingsbevoegdheid is het meest aangewezen.

Beslispunt 1: Uitbreiding instrumentarium funderend onderwijs Stemt u voor het funderend onderwijs (WPO, WEC, WVO) in met het verder uitwerken van de instrumenten die in paragraaf 2 worden voorgesteld?

2. Uitbreiding instrumentarium funderend onderwijs

Op basis van bovengenoemde analyses zijn o.i. de onder a. tot en met d. opgenomen uitbreidingen van het instrumentarium het meest aangewezen om in crisissituaties sneller en effectiever te kunnen ingrijpen op scholen in het funderend onderwijs.

Het reguliere toezicht, met de mogelijkheden tot het geven van een herstelopdracht of tot het opleggen van een bekostigingssanctie, blijft het eerst aangewezen sturingsinstrument. Slechts in ernstige gevallen, waarin deze reguliere sanctie geen uitkomst biedt, is de voorgestelde (spoed)aanwijzing of beëindiging van de bekostiging aan de orde.

De voorstellen komen tegemoet aan een belangrijk deel van moties, die tijdens het debat over het Cornelius Haga Lyceum zijn aangenomen.

Een risico van uitbreiding van het instrumentarium is dat de Kamer bij incidenten zal vragen om het daadwerkelijk benutten van het instrumentarium. Het is van belang mee te wegen dat dit kan leiden tot vanuit politieke belangen ingegeven sturing op onderwijsinstellingen en daarnaast tot een verzwaring van de verantwoordingslast van de minister.

Aan de voorstellen zijn voorts juridische risico's verbonden in die zin dat in ieder geval de Raad van State zich in het verleden kritisch uitliet over de introductie en de uitbreiding van instrumenten die de onderwijsvrijheid beperken. Zie voor een beperkte inventarisatie paragraaf 3 van bijlage 1.

a. Introductie spoedaanwijzing:
Bij constatering van overtreding van een deugdelijkheidseis en indien (mede) naar aanleiding daarvan een redelijk vermoeden van wanbeheer bestaat, kan in spoedeisende gevallen een tijdelijke aanwijzing worden gegeven.

Een dergelijke aanwijzing zou bijvoorbeeld ook de verplichting kunnen inhouden om een interimmanager aan te stellen of om een bestuurder te schorsen, voor zover dat noodzakelijk is om greep te krijgen op de situatie op de school en deze in overeenstemming met de deugdelijkheidseisen te brengen en de bestuurder dit in de weg staat dan wel redelijkerwijs niet te verwachten is dat de bestuurder de situatie kan herstellen.

Er gelden geen bijzondere procedurele waarborgen, zodat snel kan worden ingegrepen. Wel zal steeds een rapportage van de inspectie vereist zijn waarin de feiten worden vastgesteld en waaruit het spoedeisend belang blijkt. Andere informatie, zoals van de AIVD, kan daar mogelijk voor worden gebruikt. De inspectie kan dit rapport snel en vormvrij opstellen, waarbij uiteraard de zorgvuldigheidseisen van de Awb blijven gelden. Bovendien zal niet de voor de reguliere aanwijzing geldende periode van vier weken voor het inbrengen van de zienswijze gelden. Hierdoor kan een aanzienlijke tijdwinst worden behaald ten opzichte van de zorgvuldige en langdurige procedure die vereist is voor het geven van een reguliere aanwijzing. Met name bij incidenten rondom eindexamens is die tijdwinst cruciaal.

b. Uitbreiding definitie wanbeheer (en dus uitbreiding aanwijzingsbevoegdheid):

1. Verruiming van art. 103g lid 2 onder b WVO naar: "*ernstige nalatigheid om, in strijd met artikel 23a, maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de kwaliteit, goede voortgang of afsluiting van het onderwijs*". Daarmee vervalt het huidige, beperkende criterium dat daarmee ook de kwaliteit van het stelsel in gevaar moet komen. Dat criterium staat in het funderend onderwijs in praktijk steeds aan toepassing in de weg. Daarnaast is 'afsluiting' ingevoegd zodat helder is dat ook ernstige nalatigheid t.a.v. examinering onder de reikwijdte valt.

2. Artikel 103g lid 2 onder e WVO (juiste omgang in de schoolorganisatie) wordt verruimd en vervangen door twee onderdelen:

e. het ernstig of langdurig verwaarlozen van de zorg voor wat door redelijkheid en billijkheid wordt gevorderd in de omgang tussen personen in de schoolorganisatie,

waaronder wordt verstaan intimidatie of bedreiging van personeel of ouders.
Deze bepaling is gelijk aan het huidige onderdeel e, met dien verstande dat de bepaling niet langer ziet op gedragingen jegens leerlingen; deze worden in onderdeel f apart en ruimer geadresseerd.

f. het ernstig of langdurig verwaarlozen van de zorg voor de burgerschapscultuur, bedoeld in artikel 17, tweede lid, of voor de veiligheid, bedoeld in artikel 3b.
Hiermee wordt ernstige schending van veiligheid of van de burgerschapscultuur (zoals die gaat gelden op basis van het WV dat thans bij de RvS ligt) een zelfstandige grond voor een aanwijzing.

Nadere toelichting:
De definities beschrijven de effecten van wanbeheer, ongeacht de oorzaak daarvan. De oorzaak kan gelegen zijn in bewuste bestuurlijke keuzes, maar bijvoorbeeld ook in onvermogen of voortkomen uit een bestuurlijke impasse.

Andere sectoren, bijvoorbeeld de woningbouw, kennen een ruimer geformuleerde bevoegdheid op grond waarvan de minister een aanwijzing kan geven om een of meer handelingen te verrichten of na te laten. In het onderwijs geldt artikel 23 Grondwet, waardoor de aanwijzing een noodzakelijke inbreuk op de vrijheid van onderwijs moet vormen. Belangrijk verschil met de woningbouwsector is dat die sector geen bekostigingsvoorwaarden kent en daarmee dus het belangrijke, ruime en algemene sturingsinstrument van de bekostigingssanctie en bijbehorende herstelopdracht mist. De aanwijzing is in de onderwijssector daarop supplementair en daarom in minder gevallen noodzakelijk.

Beleidsmatig is de vraag opgeworpen of in dit traject ook een aanwijzingsbevoegdheid gecreëerd zou kunnen worden voor kwesties omtrent macrodoelmatigheid- / krimpproblematiek. Meenemen van deze problematiek zal leiden tot vertraging, mede omdat de oplossing voor dergelijke problematiek beleidsmatig nog niet is uitgekristalliseerd en bovendien omdat de problematiek van een geheel andere orde is dan wanbeheer. Immers, in macrodoelmatigheidskwesties:

- hoeft met het onderwijs niets mis te zijn;
- zouden aanwijzingen dienen te zien op meerdere besturen tegelijkertijd, hetgeen een novum zou zijn;
- zou van het bevoegde gezag kunnen worden verlangd om macrodoelmatigheidsbelangen boven het belang van de rechtspersoon te stellen, hetgeen zich slecht verhoudt met het rechtspersonenrecht zoals dat in het Burgerlijk Wetboek is neergelegd.

Het is o.i. daarom niet aan te bevelen om zo'n maatregel in dit traject mee te laten lopen omdat het qua problematiek van een geheel andere orde is en het dit traject behoorlijk zal kunnen gaan vertragen

Bij de hierboven opgenomen voorstellen voor wetteksten gaat het overigens om een eerste indicatie, de tekst dient nog nader te worden uitgewerkt.

c. <u>Aanscherpen Beleidsregel financiële sancties bij bekostigde onderwijsinstellingen:</u>
Door de Beleidsregel aan te scherpen wordt het mogelijk om grotere bedragen op de bekostiging in te houden, op basis van art. 104 WVO (geeft alleen ruimte om in te houden of op te schorten voor de duur van de overtreding) of 4:49 Awb

(geeft ruimte om bekostiging in te trekken of te wijzigen indien wordt vastgesteld dat niet is voldaan aan de aan de bekostiging verbonden verplichtingen). Dit beoogt een sterkere (preventieve) prikkel te geven en sluit aan bij het uitgangspunt: " High trust-high penalty".

Artikel 4:35 Awb, of een equivalent daarvan, op basis waarvan subsidieverlening voor de toekomst kan worden geweigerd indien de verwachting is dat niet zal worden voldaan aan verplichtingen, geldt niet voor het onderwijs. Bezien zou nog kunnen worden of artikel 104 WVO in die zin kan worden verruimd. Onze eerste inschatting is dat sanctioneren op basis van toekomstverwachtingen leidt tot strijd met artikel 23 GW.

d. Beëindiging bekostiging:
Beëindiging van de bekostiging is op dit moment alleen mogelijk als een school zakt onder de opheffingsnorm of als sprake is van zeer zwak onderwijs. Naar onze mening is er – ook omdat het onder c beschreven sanctieregime in de weg staat een het opleggen van sanctie voor toekomstige gedragingen – goede grond om in situaties waarin andere instrumenten geen uitkomst boden de gronden voor beëindiging van de bekostiging uit te breiden met situaties waarin sprake is van structureel extremisme of antidemocratisch gedachtegoed (het exacte criterium moet nog worden uitgewerkt). Het gaat dan om een sluitstuk binnen het instrumentarium.

In gevallen van structureel extremisme of antidemocratisch gedachtegoed komt immers een kerntaak van scholen – het bevorderen van actief burgerschap en sociale cohesie – ernstig in geding, waarmee tevens een groot maatschappelijk belang is gemoeid. De niet-onderhandelbare basiswaarden van onze democratische rechtsstaat vormen ankerpunten van onze samenleving. Het uitvoeren van die kerntaak is een kwestie van wederkerigheid en van een consequent beroep op de vrijheid van onderwijs. Een school die zich jegens de overheid op die vrijheid beroept en binnen een publiek bestel bekostiging aanvraagt, erkent daarmee het constitutionele kader van de staat. Beëindiging van de bekostiging is bij zeer ernstige en structurele overtreding dan noodzakelijk en proportioneel. Artikel 23 GW staat daaraan naar onze mening niet in de weg.

NB. Bij voorstellen a., b. en d. gaat spelen dat, net als overigens bij het WV burgerschap, de inspectie/minister een oordeel zal dienen te vellen over de onderlinge begrenzing van grondrechten en over rechtsstatelijkheid. In het HO heeft de EK daarom nodig geacht voorafgaand aan ingrijpen door de minister een onafhankelijke commissie advies te laten uitbrengen aan de minister. Om die reden is in het HO ook geen aanwijzingsbevoegdheid gekoppeld aan overtreding van de burgerschapsopdracht (die daar 'maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef' heet). Ons advies: RvS-advies WV burgerschap afwachten en vervolgens bezien of we voor dit punt nog een oplossing moeten zoeken.

3. HO en MBO

De casuïstiek die aanleiding is tot uitbreiding van het instrumentarium betreft het funderend onderwijs. De WEB en WHW kennen op verschillende onderdelen afwijkende regimes waardoor bovengenoemde voorstellen niet zonder meer

toepasbaar zijn op deze sectoren. Bijvoorbeeld: het vereiste dat de kwaliteit van het stelsel in gevaar moet komen is in deze sectoren wellicht beter op zijn plaats, en de rol van de inspectie in het HO is wezenlijk anders. Mede om geen onnodige verschillen tussen sectoren in het leven te roepen zal daarom ook moeten worden bezien op welke wijze uitbreiding van het instrumentarium in deze sectoren aan de orde is.

Beslispunt 2: MBO en HO

Voor het MBO en HO moet worden onderzocht of en op welke wijze uitbreiding van het instrumentarium noodzakelijk is. Bent u het daarmee eens?

4. Vervolgtraject

Gelet op de complexiteit en (juridische) gevoeligheid van de voorstellen, waarover ook advies van de Raad van State zal moeten worden gevraagd, adviseren wij een apart wetstraject te starten tot uitbreiding van het instrumentarium. De parlementaire behandeling van lopende wetstrajecten als Meer ruimte voor nieuwe scholen of Verduidelijking burgerschapsopdracht (thans nog bij de Raad van State) zal dan niet worden vertraagd en inhoudelijk niet worden belast met deze discussie.

Gelet op de toezegging dat de TK voor de zomer wordt geïnformeerd over een aanvullend instrumentarium[1] is ons voorstel om een inhoudelijke beschrijving van de voorstellen (geen concept-wetteksten) op te nemen in de beleidsbrief aan de TK over inspectietoezicht, die zal worden verzonden voorafgaand aan het AO over dat onderwerp op 19 juni as. Tevens is het voorstel om in de voortgangsrapportage over LVO (VMBO Maastricht) aan te kondigen dat in genoemde beleidsbrief meer informatie zal worden gegeven over het aanvullend instrumentarium.

Beslispunt 3: vervolgtraject

Stemt u in met:
- de start van een apart wetstraject en het aankondigen van de hoofdlijnen daarvan in de brief over inspectietoezicht, die voorafgaand aan het AO op 19 juni as., wordt verzonden aan de TK?
- het in de voortgangsrapportage LVO doen van de aankondiging dat nadere informatie over het aanvullend instrumentarium volgt in genoemde brief over inspectietoezicht?

[1] Kamerstukken II, 2018/19, 30 079, nr. 92. “We werken een aanvullend (bestuursrechtelijk) instrumentarium uit dat passend en effectief is om in crisissituaties adequaat en snel te kunnen handelen, indien het belang van leerlingen, studenten en het onderwijs dit vereist. Hierbij wordt ook het punt over crisiscommunicatie en de aanbeveling van de ADR over de regelgeving rond examens betrokken. Voor de zomer informeren we u hierover.”

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

TER BESLUITVORMING
Aan: MOCW

Middelbaar Beroeps Onderwijs
Van
[redacted]
T +31 [redacted]

Datum
16 mei 2019

Referentie
[redacted]

Bijlagen

Kopie voor

Reeds afgestemd met
HO&S, WJZ

Aantal pagina's
3

nota

Bestuurlijk instrumentarium mbo/ho

Aanleiding

- Naar aanleiding van onder meer de casussen Cornelius Haga Lyceum (CHL) en VMBO Maastricht heeft MBVOM voor het funderend onderwijs de opdracht gegeven om het bestuurlijk instrumentarium uit te breiden.
- Hiertoe zijn een viertal maatregelen voorgesteld in de nota *uitbreiding (bestuurlijk) instrumentarium* van 12 april 2019. U heeft met deze maatregelen voor het po en vo ingestemd op 16 april jl.
- Tevens is toen besloten dat voor het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en hoger onderwijs (ho) moet worden onderzocht of en op welke wijze uitbreiding van het instrumentarium noodzakelijk is.
- Deze nota bevat de reactie vanuit de directies MBO en HO&S op de vraag of de voorstellen uit de nota die gedaan zijn voor het funderend onderwijs ook passend zijn voor het mbo en ho.

Beslispunten

Bent u akkoord met:

A. *Het overnemen van de volgende voorstellen omdat deze voorstellen ook passen bij het mbo- en ho-stelsel:*

1. Het aanpassen van de definitie van wanbeheer door het laten vervallen van het criterium 'kwaliteit van het stelsel', het toevoegen van het criterium afsluiting en het toevoegen van het criterium 'langdurig verwaarlozen' naast het al bestaande 'in ernstige mate' verwaarlozen;
2. Het aanscherpen van de Beleidsregel financiële sancties bij bekostigde onderwijsinstellingen?
3. Het voorstel voor de invoering van een spoedaanwijzing, met daarbij de aantekening dat de vermelding hiervan in de brief aan de Tweede Kamer, op zo een manier dient te geschieden dat deze de komende periode verder kan worden uitgewerkt?

B. *Het wegens de specifieke aard en inrichting van het mbo en ho:*

4. Voor het mbo verkennen van de mogelijkheid tot het inrichten van een commissie in het kader van burgerschapscultuur, maar dus niet overnemen van uitbreiding van de definitie van wanbeheer met de zorg voor burgerschapscultuur.
5. Het niet overnemen van de uitbreiding van de definitie van wanbeheer met de zorg voor veiligheid.
6. Het niet overnemen van de beëindiging van de bekostiging op het niveau van de instelling op grond van structureel extremisme of antidemocratisch gedachtegoed.

Datum
16 mei 2019

Toelichting

Hoewel mbo en ho bij een heel aantal punten kunnen aansluiten bij de wens om het instrumentarium uit te breiden, adviseren wij op 3 punten (beslispunt 4, 5 en 6) vanwege de eigenheid van de mbo- en ho-sector, een andere invulling. Hieronder wordt per beslispunt de argumentatie om voor het mbo en ho af te wijken toegelicht.

4. Uitbreiding definitie wanbeheer vwb burgerschapscultuur

Voor het funderend onderwijs is besloten om onder wanbeheer ook 'het ernstig of langdurig verwaarlozen van de zorg voor de burgerschapscultuur, ' te verstaan. Hierdoor kan op deze grond ook een aanwijzing worden gegeven aan het bevoegd gezag.

Advies voor mbo en ho (burgerschap): we verwachten niet dat een situatie zoals bij CHL het geval was, zich snel in het mbo zal voordoen. Dit aangezien bekostigde instellingen in het *mbo en ho* bij wet zijn aangewezen. Het is dus niet mogelijk - anders dan in het funderend onderwijs - om via een aanvraagprocedure een nieuwe school te stichten. Het ligt daarom niet voor de hand dat binnen een gehele mbo-instelling een antidemocratisch gedachtengoed wordt verspreid.[1] Wel is een situatie denkbaar waarin een individuele docent antidemocratisch gedachtengoed uitdraagt. Tegen deze individuele gevallen zou, zoals in de samenleving gebruikelijk is, ook via het strafrecht opgetreden kunnen worden. De mogelijkheid/verantwoordelijkheid om dit op te brengen bij de politie ligt bij het bevoegd gezag. Voor het funderend onderwijs geldt (op grond van regeerakkoord en door de coalitie ingenomen standpunt) dat bewust een andere lijn is gekozen: burgerschap brengt een positieve verplichting tot geven van het goede voorbeeld met zich mee voor ieder die bij het onderwijs is betrokken. Strafrechtelijke grenzen en handhaving zijn dan te marginaal.

Voor *het mbo* kan de Inspectie op het niveau van opleidingen toezien op de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs. Op het niveau van het bestuur is er in het mbo nu nog geen mogelijkheid om in te grijpen, daarom zou verkend kunnen worden of de commissie voor het ho (zie hieronder) ook voor het mbo een dergelijke rol zou kunnen vervullen voor het bekostigd en wellicht ook niet-bekostigd onderwijs.

Voor *het ho* is inzake 'zorg voor burgerschapscultuur' de Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef relevant. [2] Met deze commissie heeft het ho reeds een voorziening om te kunnen interveniëren in het geval een bekostigde instelling – daaronder begrepen (in)formele vertegenwoordigers- de in de WHW verankerde verplichting tot het bevorderen van maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef niet nakomt.[3]

5. Uitbreiding definitie wanbeheer vwb veiligheid

Voor het funderend onderwijs is besloten om onder wanbeheer ook 'het ernstig of langdurig verwaarlozen van de zorg voor de veiligheid' te verstaan.

Advies voor mbo en ho: Op het gebied van veiligheid heeft u in het AO Sociale veiligheid in het onderwijs van 27 maart 2019 aangegeven nu geen reden te zien

[1] Dit geldt evenzeer voor hogescholen en universiteiten.
[2] De totstandkoming van dit instrument heeft plaatsgevonden op aanwijzing van het parlement; een te maken afweging tussen bijv. grondrechten, al dan niet in relatie tot de academische vrijheid, dient plaats te vinden door een onafhankelijke commissie van advies.
[3] De Commissie kan ook adviezen geven bij gedragingen van niet-bekostigde instellingen. Bij deze gaat het dan om een voorgenomen intrekking van het recht tot graadverlening van een opleiding.

om te komen tot een zorgplicht sociale veiligheid omdat u met het Netwerk sociale veiligheid en het toezicht van de inspectie voldoende instrumenten in handen heeft om te kunnen acteren. In het ho is er met het netwerk Integrale Veiligheid Hoger Onderwijs ook een vergelijkbare voorziening voorhanden. Met het toezicht en een aantal wettelijke verplichtingen (bijvoorbeeld sociaalveiligheidsbeleid en incidentenregistratie) is de ondergrens voldoende bewaakt. Er lijkt op dit moment geen inhoudelijke noodzaak te zijn om een wettelijke verplichting rondom sociale veiligheid te introduceren. Daarnaast is er zorg dat dit demotiverend werkt op de intrinsiek genomen maatregelen in de sector rondom sociale veiligheid. Overnemen van het voorstel voor het funderend onderwijs zou dus betekenen dat u gemotiveerd moet afwijken van dit eerdere standpunt.

6. Beëindiging bekostiging vanwege extremisme en antidemocratisch gedachtegoed

Voor het funderend onderwijs is besloten om de gronden voor beëindiging van de bekostiging van de school uit te breiden met situaties waarin sprake is van structureel extremisme of antidemocratisch gedachtegoed.

Advies voor mbo en ho: het is in het mbo niet wenselijk om de bekostiging op het niveau van de instellingen stop te zetten i.v.m. “structureel extremisme of antidemocratisch gedachtegoed”. Voornaamste reden is dat er in het mbo en ho geen ruimte is voor het vormen van nieuwe besturen/scholen en dus de zorg om besturen die een dergelijk gedachtegoed verspreiden niet/veel minder aanwezig is (zie ook punt burgerschap). Overigens zou het beëindigen van de bekostiging voor de gehele instelling ook veel verdergaande consequenties hebben dan de beëindiging van de bekostiging voor een school in het po of vo, gezien de verstrekkende regionale en/of landelijke functie van de instellingen. Daarnaast is voor het mbo en ho het meer gebruikelijk om op het niveau van opleidingen in te grijpen, het is dus niet passend om op het niveau van de instelling de bekostiging te stoppen. Op opleidingsniveau kunnen wij al ingrijpen, omdat de huidige kwalificatie-eisen voor burgerschap al onderdeel zijn van het inspectietoezicht. Via het huidige instrumentarium kunnen wij daarom al bekostiging op opleidingsniveau opschorten en inhouden.

In het ho is met de Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef een instrument voorhanden waarmee een interventie gepleegd kan worden in gevallen waarin sprake is van structureel extremisme of antidemocratisch gedachtengoed. De belangwekkende hiermee gepaard gaande afwegingen van grondrechten is belegd bij de Commissie wiens advies door u gevraagd moet worden alvorens over te gaan tot ontneming van rechten of het opleggen van een bekostigingssanctie (art. 6.11 WHW).

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

TER BESLUITVORMING
Aan: MBVOM

Voortgezet Onderwijs
Van
[redacted]
T +31 [redacted]

Datum
27 november 2019

Referentie
<referentiekenmerk>

Bijlagen
Startnota
Advies commissie B&I

Kopie voor

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's
3

nota

Planning wetgevingstraject uitbreiding bestuurlijk instrumentarium

Aanleiding

De startnota 'uitbreiding bestuurlijk instrumentarium' geeft een uitwerking van de voorstellen die voor de uitbreiding van het bestuurlijk instrumentarium genoemd zijn in de Kamerbrieven van 7 juni 2019 en 11 juli 2019. Op 14 november 2019 is de startnota in de commissie B&I besproken. De commissie B&I is een interne commissie van OCW die de DG adviseert over de beleidskwaliteit van voorgenomen beleid en regelgeving en onderzoekt of de beleidsdirectie het juiste instrument heeft gekozen. De commissie B&I heeft positief over de startnota geadviseerd zodat de voorstellen die in de startnota zijn genoemd de komende periode in een wetsvoorstel worden uitgewerkt. In de startnota is een planning opgenomen die vanwege de hoge prioriteit van het wetgevingstraject aandacht behoeft.

Advies

In de afweging (kwaliteit, zorgvuldigheid, snelheid) adviseren we u het wetgevingstraject met de planning die in de startnota is opgenomen te versnellen door spoedadvies bij de Raad van State aan te vragen. Tegelijkertijd zal waar mogelijk intern het traject worden versneld.
Gezien de ingrijpendheid van de voorgestelde maatregelen, achten wij wel zorgvuldigheid en kwaliteit van het wetsvoorstel en afstemming met vier beleidsdirecties, Inspectie en het veld (de Raden) van belang.

Toelichting

Planning van het wetgevingstraject

Zoals in de normale planning is voorgesteld, zal het wetsvoorstel in oktober 2020 in de Tweede Kamer worden ingediend. De behandeling van het wetsvoorstel zal door de minister in de Tweede Kamer zijn afgerond voor het verkiezingsreces voor de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De behandeling van het wetsvoorstel in de Eerste Kamer door de huidige Ministers van OCW en voor BVOM is een onzekere factor vanwege de demissionaire status van het kabinet na

deze verkiezingen. Mogelijk wordt het wetsvoorstel dan controversieel verklaard met als reden dat redelijkerwijs verwacht mag worden dat behandeling met een ander kabinet tot een andere uitkomst zal leiden.

De planning in een normale procedure is als volgt:

Fase	**Afgerond**
Opstellen ontwerp	februari 2020
Openbare internetconsultatie	maart 2020
Uitvoeringstoets DUO/Inspectie	april 2020
Toetsen Financiën / J&V	mei 2020
Ministerraad procedure	juni 2020
Advies Raad van State	september 2020
RvS Nader rapport	oktober 2020
Wetsvoorstel in TK	februari 2021
Wetsvoorstel in EK	mei 2021
Publicatie Staatsblad	mei 2021
Inwerkingtreding	augustus 2021

Om het risico op controversieel-verklaring in de Eerste Kamer zoveel mogelijk te voorkomen, kan worden ingezet op het versnellen van het wetstraject. De versnelling zal dan in het bijzonder plaatsvinden met een spoedprocedure bij de Ministerraad en de Raad van State. Zoals uit de planning hieronder blijkt, is behandeling in de EK in dit geval nog net door een missionaire minister voorzien:

Fase	**Afgerond**
Opstellen ontwerp	december 2019
Openbare internetconsultatie	maart 2020
Uitvoeringstoets DUO/Inspectie	april 2020
Toetsen Financiën / J&V	mei 2020
Ministerraad procedure	juni 2020
Spoedadvies Raad van State	juli 2020
RvS Nader rapport	juli 2020
Plenaire behandeling TK	november 2020
Plenaire behandeling EK	februari 2021
Publicatie Staatsblad	maart 2021
Inwerkingtreding	augustus 2021

Naast spoedadvies bij de Raad van State zal versneld worden op onderdelen waar dat binnen het departement kan. Zo kan het nader rapport na advies van de Raad van State versneld worden opgesteld. Verder kan bij de voorzitters van de Tweede en Eerste Kamer op spoedige behandeling worden aangedrongen. Dit is een ambitieuze planning. We hebben uiteraard geen garantie dat dit gaat lukken.

Voor een spoedprocedure bij de fase advisering door de Raad van State moet bij de Ministerraad en de Raad van State een onderbouwd verzoek worden ingediend waarmee de urgentie van het spoedtraject is aangetoond. Dit zal van tevoren op zowel ambtelijk niveau als op uw niveau met de vice-president van de Raad van State moeten worden afgestemd. Het verzoek om een spoedadvies kan worden onderbouwd door te wijzen op de feitelijke urgentie, aangezien de uitbreiding van het instrumentarium nodig is om misstanden in het onderwijs – bijvoorbeeld ten aanzien van de examens – te bestrijden.

Weging
Hoewel een spoedtraject in alleen voor uitzonderlijke gevallen kan worden ingezet en voor spoedadvies afstemming met de Raad van State nodig is, adviseren wij gelet op de feitelijke urgentie om spoedadvies bij de Raad van State aan te vragen zodat het wetsvoorstel nog deze kabinetsperiode kan worden aangenomen. Binnen het departement zal in het wetgevingstraject met inachtneming van kwaliteit en zorgvuldigheid daar waar dat mogelijk is worden versneld.

Overige onderwerpen
Bij het opstellen van de startnota zijn door betrokken beleidsdirecties verschillende verzoeken gedaan om ook andere onderwerpen te regelen dan genoemd in de Kamerbrieven. De directies VO en WJZ zijn ervan uitgegaan dat voor een soepel en spoedig verloop van het wetgevingstraject deze onderwerpen alleen mee worden genomen zolang deze onder de reikwijdte van de Kamerbrieven over het bestuurlijk instrumentarium vallen.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

TER BESLUITVORMING
Aan: MBVOM via MOCW

Voortgezet Onderwijs

Van
[redacted]
T +31 6 [redacted]

Datum
05 februari 2020

Referentie

Bijlagen
- Wetsvoorstel u tbre ding bestuurlijk instrumentarium
- Formulier internetconsulatie
- IAK-formulier

Kopie voor
WJZ

Reeds afgestemd met
HOenS, IVHO, KENNIS, MBO, PO, WJZ

Aantal pagina's
3

nota

Internetconsultatie en uitvoeringstoets wetsvoorstel uitbreiding bestuurlijk instrumentarium

Aanleiding

Het wetsvoorstel 'uitbreiding bestuurlijk instrumentarium' geeft uitwerking aan de voorstellen die voor de uitbreiding van het bestuurlijk instrumentarium genoemd zijn in de Kamerbrieven van 7 juni 2019 en 11 juli 2019. Het wetsvoorstel is gereed voor internetconsulatie en uitvoeringstoets. In het wetsvoorstel wordt uitwerking gegeven aan de volgende aanvullende maatregelen aan het bestaande bestuurlijk instrumentarium waarmee de minister kan ingrijpen bij school- en instellingsbesturen uit te breiden door middel van de volgende aanpassingen:

a. de uitbreiding van de definitie van wanbeheer voor alle sectoren;
b. de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in het mbo;
c. de uitbreiding van de mogelijkheid tot beëindiging van de bekostiging in het funderend onderwijs;
d. het invoeren van de spoedaanwijzing;
e. het invoeren van een bevoegdheid tot schorsen van het recht tot diplomering of examinering van niet-bekostigde instellingen in het mbo; en
f. het aanscherpen van wettelijke termijnen in het huidige toezichtsproces.

Advies

Het wetsvoorstel en toelichting is afgestemd met de betrokken beleidsdirecties PO, MBO en HO&S, met de directies WJZ en Kennis en met de inspectie. Ook de sectorraden zijn geconsulteerd. Aan de Tweede Kamer is aangegeven dat internetconsultatie van het wetsvoorstel in maart van dit jaar zal plaatsvinden. Het advies is om akkoord te gaan met de internetconsulatie van het wetsvoorstel met toelichting, het wetsvoorstel aan DUO aan te bieden voor de uitvoeringstoets en aan de ATR voor een regeldruktoets.

Toelichting

In de Kamerbrieven van 7 juni 2019 en 11 juli 2019 zijn vier maatregelen aangekondigd waarvoor een wetswijziging nodig is, namelijk de in de aanleiding van deze nota genoemde maatregelen onder a tot en met d. In de brieven is

tevens aangekondigd dat er een verkenning zal plaatsvinden naar het aanscherpen van termijnen in het huidige toezichtsproces en de wens om het instrumentarium voor het niet-bekostigde onderwijs te verfijnen. Hoewel deze verkenningen nog lopen, is hieruit in ieder geval naar voren gekomen dat de wettelijke termijn tussen het vaststellen van het inspectierapport en openbaarmaking van het inspectierapport kan worden verkort van de vijfde week naar de derde week (zie maatregel onder f in de aanleiding).

Ook wordt vooruitlopend op de bredere verkenning naar het instrumentarium voor het niet-bekostigd onderwijs in dit wetsvoorstel de maatregel meegenomen waarmee het mogelijk wordt om de examinering en diplomering bij niet-bekostigde instellingen tijdelijk te schorsen (zie maatregel onder e in de aanleiding). Hiermee wordt voor de niet-bekostigde instellingen in het mbo een maatregel getroffen die verwant is aan de spoedaanwijzing voor bekostigde scholen of instellingen. De maatregel kan dan ook alleen worden toegepast als sprake is van een ernstig vermoeden dat de waarde van diploma's of certificaten in het geding is.

Deze maatregel wordt alvast opgenomen in dit wetsvoorstel vanwege de risico's die er worden gezien bij de niet-bekostigde instellingen in het mbo. Er is sprake van een pluriform stelsel van instellingen met grote spelers maar ook (zeer) kleine, waarbij ook regelmatig nieuwe instellingen toetreden. Dit is vanuit het belang van de student en de arbeidsmarkt goed, maar brengt tegelijkertijd af en toe situaties met zich mee die ongewenst zijn. Een recente casus daarbij is bijvoorbeeld een instelling die niet-bekostigd particuliere beveiligingsopleidingen verzorgt, maar daarbij diploma's uitreikt die niet aan alle voorwaarden voldoen. Hoewel er een procedure is die moet worden doorlopen voordat erkenning kan worden aangevraagd, is het op dit moment bij een instelling die erkend is alleen mogelijk om een kwaliteitsonderzoek te doen. Dat kan eventueel leiden tot de intrekking van de diploma-erkenning, maar is het gedurende deze procedure niet mogelijk om andere acties te ondernemen. Hierdoor kan de instelling door blijven gaan met het uitreiken van deze diploma's totdat de intrekking daadwerkelijk is voltooid. Dit brengt grote ongewenste risico's met zich mee, zeker als deze casus binnenkort nog tot media-aandacht zal leiden - iets wat niet onmogelijk wordt geacht.

In het wetsvoorstel wordt daarom iets specifiek geregeld voor het mbo, dat niet wordt geregeld voor de andere sectoren. In de nadere verkenning van het instrumentarium voor het niet-bekostigde onderwijs in alle sectoren wordt nagegaan welke nieuwe maatregelen geschikt zijn om in het instrumentarium op te nemen. Bij deze afweging speelt de verhouding en de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de minister en de niet-bekostigde scholen of instellingen een belangrijke rol. Het risico van het invoeren van de maatregel om met spoed de examinering en diplomering bij een niet-bekostigde mbo-instelling te kunnen opschorten is dat mogelijk wordt gevraagd naar uitbreiding van deze maatregel naar het funderend onderwijs en dat mogelijk wordt gevraagd naar meer instrumenten om in te kunnen grijpen bij het niet-bekostigde onderwijs. Om alleen deze maatregel voor niet-bekostigde mbo-instellingen te regelen zijn echter goede redenen. Het stelsel van niet-bekostigde scholen of instellingen in de andere sectoren is bijvoorbeeld veel kleiner of veel minder dynamisch, waardoor de risico's kleiner zijn. Vanuit dat oogpunt is het te

verdedigen dat deze maatregel nu al wordt geïntroduceerd voor het mbo, en voor de andere sectoren (nog) niet. Dat neemt echter niet weg dat gedurende het wetgevingstraject de discussie in het bijzonder over het niet-bekostigde onderwijs gevoerd zal worden omdat er voor het niet-bekostigde onderwijs één maatregel voor één sector wordt geregeld. Als gedurende het wetgevingstraject verzocht wordt om het instrumentarium voor het niet-bekostigde onderwijs uit te breiden, zal in dat geval moet worden bezien of dit onderdeel in een separaat traject moet worden ondergebracht.

Tot slot is het wetsvoorstel en de toelichting in een spoedprocedure opgesteld en afgestemd. Bijgevoegd wetsvoorstel en toelichting heeft draagvlak onder de verschillende beleidsdirecties en inspectie, maar na internetconsultatie is er nog ruimte om aanpassingen te doen in het wetsvoorstel en toelichting. Vanwege de spoed en voortschrijdend inzicht zullen mogelijk in (de details van) de regelgeving en in de opbouw en onderbouwing van de toelichting nog aanpassingen worden gedaan.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

TER BESLUITVORMING
Aan: MBVOM, MOCW

Wetgeving en Juridische Zaken

Van
[redacted]
T +31 6 [redacted]
[redacted]
T +31 6 [redacted]

Datum
13 september 2020

Referentie

Bijlagen
Wetsvoorstel + memorie van toelichting

Kopie voor

Reeds afgestemd met
PO, VO, MBO, HO

Aantal pagina's
2

nota

Start ministerraadtraject wetsvoorstel uitbreiding instrumentarium

Aanleiding

Het wetsvoorstel uitbreiding bestuurlijk instrumentarium is gereed voor behandeling in de CWIZO. Het wetsvoorstel zorgt voor uitbreiding van de handhavingsbevoegdheden van de minister en de introductie van verplichting tot bevordering van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in het mbo.

Kernpunten wetsvoorstel

<u>Alle onderwijssectoren</u>

1. De definitie van wanbeheer wordt uitgebreid. Het wordt in meer gevallen mogelijk een bindende aanwijzing aan een bevoegd gezag te geven. Ernstig tekortschieten bij het waarborgen van de kwaliteit van het onderwijs zal gelden als wanbeheer. Het in gevaar brengen van de kwaliteit van het stelsel vervalt hierbij als vereiste.
2. Ingeval van een overtreding en een *redelijk vermoeden* van wanbeheer kan een spoedaanwijzing worden gegeven, waarin een bevoegd gezag kan worden verplicht tot Bijvoorbeeld het opschorten van diplomering of het schorsen van een bestuurder.
3. De termijnen voor openbaarmaking van inspectierapporten worden verkort (van 4 naar 2 weken. Als wanbeheer wordt geconstateerd kan er, als dat nodig is, direct openbaar worden gemaakt).

<u>Funderend onderwijs</u>

4. Ernstig of langdurig tekortschieten in de naleving van de zorgplicht voor de veiligheid of de burgerschapsopdracht levert ook wanbeheer op en kan dus aanleiding zijn voor het geven van een aanwijzing. Indien het wetsvoorstel burgerschap in werking treedt, omvat deze definitie van wanbeheer de aangescherpte burgerschapsverplichting, dus inclusief de verplichting omtrent de schoolcultuur.
5. Wanbeheer met betrekking tot de zorgplicht voor de veiligheid of de burgerschapsopdracht kan ook tot beëindiging van de bekostiging leiden (als uiterste middel).

<u>Middelbaar beroepsonderwijs</u>

6. Het recht tot diplomering of examinering van niet-bekostigde instellingen kan worden geschorst ingeval van een overtreding en het redelijke vermoeden dat er ten onrechte diploma's worden verleend of de kwaliteit van de examens in grote mate niet voldoet.

7. Het invoeren van een bestuurlijke boete voor het zonder daartoe gerechtigd te zijn aanbieden van opleidingen, verzorgen van examens of verstrekken van diploma's, zoals ook in het hoger onderwijs is geregeld.
8. Het invoeren van de verplichting tot bevordering van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, zoals nu al in het hoger onderwijs is geregeld, inclusief mogelijke advisering door de Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef.

Beslispunten

- **Gaat u akkoord met de start van het ministerraadtraject, te beginnen met aanbieding van het wetsvoorstel aan de CWIZO?**

Politiek krachtenveld

- De behoefte aan de uitbreidingen 1 t/m 5 is ontstaan naar aanleiding van de casus VMBO Maastricht en Cornelius Haga Lyceum en zijn (samen met nr. 8) aangekondigd in de Kamerbrief van 7 juni 2019.[1]
- Deze brief is door de Kamer behandeld tijdens het AO van 19 juni 2019. De Kamer heeft zich hierover toen niet negatief uitgelaten – de focus van het debat lag vooral op de rol van de inspectie.
- De enige naar aanleiding van dit AO ingediende motie die direct betrekking had op het instrumentarium (Heerema/Kwint)[2], verzocht om het mogelijk te maken bestuurders direct te ontslaan bij wanbeheer. Deze motie heeft het niet gehaald (gesteund door VVD, PVV, SP, FvD).
- Het wetsvoorstel komt tegemoet aan moties naar aanleiding van de casus Cornelius Haga Lyceum,[3] die vragen om uitbreiding van het instrumentarium dat kan worden ingezet bij overtreding van de wet met betrekking tot burgerschap / rechtsstatelijkheid en veiligheid.

Maatschappelijk krachtenveld

- De PO-raad, de VO-raad, MBO-raad, de Vereniging van Hogescholen en de VSNU hebben zich zeer kritisch getoond. Zij vrezen dat de verbreding van de aanwijzingsbevoegdheid en de introductie van de spoedaanwijzing ertoe leiden dat instellingen hun zeggenschap over het onderwijs verliezen.
- In de toelichting is daarom verduidelijkt dat deze bevoegdheden bedoeld zijn voor uitzonderlijke, ernstige situaties, waarin blijkt dat het bestuur niet zelfstandig in staat is om tot een oplossing te komen. Alleen dan is er aanleiding de normale governance-verhoudingen te doorbreken.
- Ook is benadrukt dat scholen/instellingen doorgaans wel bereid en in staat zijn om mee te denken over een oplossing. Het instrumentarium zal dus (hoogstwaarschijnlijk) zelden worden ingezet.

Afstemming andere departementen

- Er is afgestemd met J&V en FIN.
- Eenheid van kabinetsbeleid [redacted]
- Eenheid van kabinetsbeleid [redacted].

[1] Kamerstukken II 2018/19, 33 905, nr. 14 en 15.
[2] Kamerstukken II 2018/19, 35000-VIII, nr. 220.
[3] Zie Kamerstukken II 2018/19, 29 614, nrs. 115, 119, 123, 125, 127, 128.

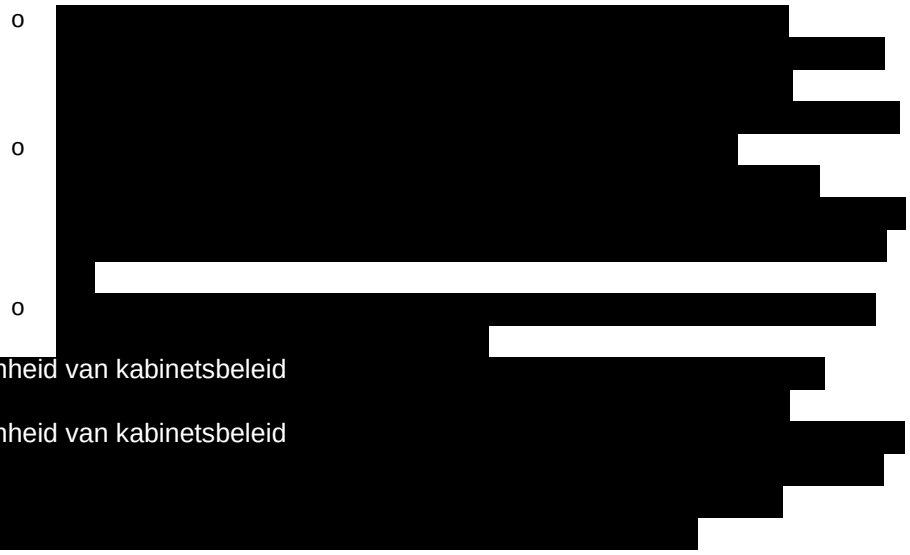

- Eenheid van kabinetsbeleid
- Eenheid van kabinetsbeleid

Planning

- Het wetsvoorstel kan worden behandeld in de CWIZO van 28 september dan wel 12 oktober. Behandeling in de MR volgt dan medio dan wel eind oktober.
- Daarna wordt het ter advisering aan de Raad van State gezonden.
- Uitgaande van een adviestermijn van omstreeks 3 maanden, kan het wetsvoorstel nog voor de verkiezingen bij de Kamer worden ingediend.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

TER ONDERTEKENING
Aan: MOCW via MBVOM

Wetgeving en Juridische Zaken

Van
[redacted]
T +31 6 [redacted]

Datum
28 september 2020

Referentie

Bijlagen

Kopie voor

Reeds afgestemd met

Aantal pagina's
2

nota

MR-formulier en RWIZO-formulier wetsvoorstel uitbreiding bestuurlijk instrumentarium

Aanleiding

Het wetsvoorstel uitbreiding bestuurlijk instrumentarium is behandeld in de CWIZO van 29 september 2020. De CWIZO heeft besloten dat het wetsvoorstel gereed is voor behandeling in de MR van 9 oktober 2020 dan wel in de RWIZO van 6 oktober 2020.

Kernpunten wetsvoorstel

Alle onderwijssectoren

1. De definitie van wanbeheer wordt uitgebreid. Het wordt in meer gevallen mogelijk een bindende aanwijzing aan een bevoegd gezag te geven. Ernstig tekortschieten bij het waarborgen van de kwaliteit van het onderwijs zal gelden als wanbeheer. Het in gevaar brengen van de kwaliteit van het stelsel vervalt hierbij als vereiste.
2. Ingeval van een overtreding en een *redelijk vermoeden* van wanbeheer kan een spoedaanwijzing worden gegeven, waarin een bevoegd gezag kan worden verplicht tot Bijvoorbeeld het opschorten van diplomering of het schorsen van een bestuurder.
3. De termijnen voor openbaarmaking van inspectierapporten worden verkort (van 4 naar 2 weken. Als wanbeheer wordt geconstateerd kan er, als dat nodig is, direct openbaar worden gemaakt).

Funderend onderwijs

4. Ernstig of langdurig tekortschieten in de naleving van de zorgplicht voor de veiligheid of de burgerschapsopdracht levert ook wanbeheer op en kan dus aanleiding zijn voor het geven van een aanwijzing.
5. Wanbeheer met betrekking tot de zorgplicht voor de veiligheid of de burgerschapsopdracht kan ook tot beëindiging van de bekostiging leiden (als uiterste middel).

Middelbaar beroepsonderwijs

6. Het recht tot diplomering of examinering van niet-bekostigde instellingen kan worden geschorst ingeval van een overtreding en het redelijke vermoeden dat er ten onrechte diploma's worden verleend of de kwaliteit van de examens in grote mate niet voldoet.

7. Het invoeren van een bestuurlijke boete voor het zonder daartoe gerechtigd te zijn aanbieden van opleidingen, verzorgen van examens of verstrekken van diploma's, zoals ook in het hoger onderwijs is geregeld.
8. Het invoeren van de verplichting tot bevordering van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, zoals nu al in het hoger onderwijs is geregeld, inclusief mogelijke advisering door de Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef.

Besluiten door ondertekening

Eenheid van kabinetsbeleid [redacted]

U wordt verzocht om bijgevoegd RWIZO-formulier te tekenen.

Toelichting

Eenheid van kabinetsbeleid [redacted]

SZW stelde een vraag over het draagvlak in de TK. Daarop is geantwoord dat de Kamerbrieven van juni 2019 goed zijn ontvangen tijdens het AO waarop deze zijn behandeld.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

TER BESLUITVORMING
Aan: MOCW en MBVOM

WJZ

Van
[redacted]
T +31 6 [redacted]

Datum
22 maart 2021

Referentie

Bijlagen
Advies Raad van State

Kopie voor

Reeds afgestemd met
PO, VO, MBO, HO&S

Aantal pagina's
4

nota

RvS advies wetsvoorstel uitbreiding bestuurlijk instrumentarium

Aanleiding

- Op 25 februari 2021 bracht de Afdeling advisering van de Raad van State (hierna: de Afdeling) haar advies uit over het wetsvoorstel tot uitbreiding van het bestuurlijk handhavingsinstrumentarium (zie de toelichting van deze nota voor een samenvatting van het wetsvoorstel).
- De Afdeling is kritisch en geeft een dictum C af.
- Deze nota dient ertoe u te informeren over de inhoud van het advies en vraagt u te besluiten over de vervolgprocedure.

Kernpunten / Samenvatting advies

Ontbreken afdoende motivering nut en noodzaak
- De Afdeling meent dat primair nut en noodzaak van de uitbreiding van het bestuurlijk instrumentarium onvoldoende zijn aangetoond. Zij wijst in dat verband op twee bezwaren.
- Ten eerste heeft Afdeling twijfels bij de vraag of een versteviging van het sanctie-instrumentarium wel bij kan dragen aan het voorkomen van casus zoals het Cornelius Haga Lyceum (CHL) en VMBO Maastricht. Zij wijst erop dat in die casus "suboptimaal toezicht" ook een rol speelde.
- Ten tweede wijst de Afdeling op het ontbreken van een (wetenschappelijke) evaluatie van (de effectiviteit van) het huidige instrumentarium. Zonder een dergelijke evaluatie zou het wetsvoorstel volgens de Afdeling niet moeten worden ingediend. De Afdeling wijst erop dat een dergelijke evaluatie wel is toegezegd.[1]

Disproportionele inbreuk op vrijheid van onderwijs
- Daarnaast maakt de Afdeling een aantal kritische opmerkingen met betrekking tot de proportionaliteit van het wetsvoorstel. Op onderdelen meent

[1] Kamerstukken II 2012/13, 33495, nr. 10, p. 24: "Wij zullen de maatregelen voorgesteld in deze brief afzonderlijk, maar ook in samenhang monitoren en evalueren. De wijziging van de aanwijzingsbevoegdheid en de ervaringen die daarmee opgedaan worden vormen daarvoor een goed aangrijpingspunt."

de Afdeling dat het wetsvoorstel een ontoelaatbare inbreuk op de vrijheid van onderwijs maakt.

- Het betreft:
    - o De toevoeging van de burgerschapsopdracht en sociale veiligheid aan de definitie van wanbeheer in het funderend onderwijs. De Afdeling stelt dat bij de handhaving (en dus ook het bijbehorende sanctie-instrumentarium) van deze deugdelijkheidseisen door de inspectie terughoudendheid past, gezien de sterke verbondenheid van deze onderwerpen met de vrijheid van richting en inrichting van het onderwijs. De Afdeling adviseert daarom dit deel van het wetsvoorstel te schrappen.
    - o De brede toepasbaarheid van de spoedaanwijzing. Deze kan volgens de Afdeling worden beperkt door de inzetbaarheid van dit instrument niet te laten afhangen van een *redelijk* vermoeden van wanbeheer (zoals voorgesteld), maar van een *ernstig* vermoeden. Ook zou de spoedaanwijzing moeten worden beperkt tot acute crisissituaties inzake examinering en diplomering of financieel wanbeheer. Ook raadt de Afdeling aan om een besluit tot oplegging van een spoedaanwijzing automatisch op te schorten indien het betreffende bevoegd gezag om een voorlopige voorziening hieromtrent bij de bestuursrechter vraagt.

Maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef

- Het wetsvoorstel beoogt, in navolging van het ho, de verplichting tot bevordering van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in te voeren in het mbo. Deze houdt in dat vertegenwoordigers van (bekostigde en niet-bekostigde) instellingen in het mbo zich dienen te onthouden van discriminatoire uitlatingen.
- Anders dan in het ho, bestond deze verplichting in het mbo (indirect) al voor situaties die plaatsvinden binnen het onderwijs, vanwege het burgerschapsonderwijs.
- Dit voorstel beoogt deze verplichting uit te breiden naar discriminatoire uitlatingen die buiten het onderwijs (bijvoorbeeld in de media) worden gedaan.
- De Afdeling adviseert om deze verplichting zich niet te laten uitstrekken tot uitlatingen die buiten het onderwijs worden gedaan. Er zou onvoldoende rechtvaardiging bestaan voor de beperking van de vrijheid van onderwijs en de vrijheid van meningsuiting, die dit met zich zou brengen.
- Indien dit onderdeel van het wetsvoorstel desalniettemin gehandhaafd wordt, moet de toelichting worden aangevuld, door daarin meer aandacht te besteden aan het onderscheid tussen onderwijs binnen de instellingen (die al gereguleerd wordt door de burgerschapsopdracht mbo) en optreden van vertegenwoordigers buiten de instelling, aldus de Afdeling.
- De Afdeling wijst er in dit verband verder op dat een duidelijkere afweging gemaakt moet worden omtrent de vraag hoe om te gaan met botsingen tussen het recht op non-discriminatie en de vrijheden van onderwijs, godsdienst en meningsuiting.
- De Afdeling stelt verder dat de taak van de Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef om te beoordelen of uitlatingen flagrant in strijd komen met kernwaarden van de democratische rechtsstaat, onvoldoende te herleiden is tot de tekst van het wetsvoorstel.

- Voornoemde kritiek raakt niet alleen het wetsvoorstel, maar betreft ook het huidige wettelijk kader met betrekking tot maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in de WHW. Het wetsvoorstel is op dit punt immers een “kopie” van de WHW.

Vervolgstappen

- Thans wordt onderzocht hoe op het advies van de RvS moet worden gereageerd en in welke vorm het wetsvoorstel kan worden ingediend bij de Tweede Kamer.
- De meest kritische delen van het advies vragen echter om een politieke afweging.
- Gezien de demissionaire status van het huidige kabinet, moet worden bezien of de besluitvorming, gegeven deze politieke gevoeligheid, door een volgend kabinet moet plaatsvinden.
- Een aandachtspunt is in dit verband dat in het voortraject in de RWIZO is afgesproken dat de verplichting m.b.t. het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in het mbo, ongeacht de inhoud van het advies, opnieuw besproken zal worden in de RWIZO. Eenheid van kabinetsbeleid [redacted]
- Als besluitvorming over het wetsvoorstel aan een volgend kabinet wordt overgelaten, ligt het voor de hand genoemd over leg in de RWIZO ook aan die bewindspersoon over te laten.

Beslispunten

- **Wenst u de besluitvorming over het nader rapport, de indiening van het wetsvoorstel en het overleg over het onderdeel betreffende het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in de RWIZO, over te laten aan een volgend kabinet?**

Vervolg

- Het kritische advies vereist grondige bestudering, zodat kan worden bepaald wat de beste route voorwaarts is. Hier wordt thans aan gewerkt. Dit zal resulteren in een nota (al dan niet voor een volgende bewindspersoon), waarin wordt voorgelegd welke opties er zijn voor het verdere traject van dit wetsvoorstel, met een inschatting van risico’s en haalbaarheid.
- De besluitvorming naar aanleiding van die nota zal de basis vormen voor de inhoud van het nader rapport.

Toelichting

Kernpunten wetsvoorstel
<u>Alle onderwijssectoren</u>
1. De definitie van wanbeheer wordt uitgebreid. Het wordt in meer gevallen mogelijk een bindende aanwijzing aan een bevoegd gezag te geven. Ernstig tekortschieten bij het waarborgen van de kwaliteit van het onderwijs zal gelden als wanbeheer. Het in gevaar brengen van de kwaliteit van het stelsel vervalt hierbij als vereiste.

2. Ingeval van een overtreding en een *redelijk vermoeden* van wanbeheer kan een spoedaanwijzing worden gegeven, waarin een bevoegd gezag kan worden verplicht tot bijvoorbeeld het opschorten van diplomering of het schorsen van een bestuurder.
3. De termijnen voor openbaarmaking van inspectierapporten worden verkort van 4 naar 2 weken. Als wanbeheer wordt geconstateerd kan er, als dat nodig is, direct openbaar worden gemaakt.

Funderend onderwijs

4. Ernstig of langdurig tekortschieten in de naleving van de zorgplicht voor de veiligheid of de burgerschapsopdracht levert ook wanbeheer op en kan dus aanleiding zijn voor het geven van een aanwijzing.
5. Wanbeheer met betrekking tot de zorgplicht voor de veiligheid of de burgerschapsopdracht kan ook tot beëindiging van de bekostiging leiden (als uiterste middel).

Middelbaar beroepsonderwijs

6. Het recht tot diplomering of examinering van niet-bekostigde instellingen kan worden geschorst ingeval van een overtreding en het redelijke vermoeden dat er ten onrechte diploma's worden verleend of de kwaliteit van de examens in grote mate niet voldoet.
7. Het invoeren van een bestuurlijke boete voor het zonder daartoe gerechtigd te zijn aanbieden van opleidingen, verzorgen van examens of verstrekken van diploma's, zoals ook in het hoger onderwijs is geregeld.
8. Het invoeren van de verplichting tot bevordering van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, zoals nu al in het hoger onderwijs is geregeld, inclusief mogelijke advisering door de Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef.

Draagvlak

- De raden zijn kritisch op het wetsvoorstel, vanwege de beperking van de autonomie die het oplevert.
- Eenheid van kabinetsbeleid [redacted]
- Procesbelang [redacted]

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

TER INFORMATIE
Aan: MBVOM, MOCW

Voortgezet Onderwijs
Van
[redacted]
T +31 6 [redacted]

Datum
25 juni 2021

Referentie
[redacted]

Bijlagen
1 – Advies RvS

Kopie voor

Reeds afgestemd met
WJZ, MBO, HO

Aantal pagina's
2

nota

Wetsvoorstel uitbreiding bestuurlijk instrumentarium - overzicht wijzigingen n.a.v. advies RvS

Doel

Het doel van deze nota is om u voor het reces te informeren over de wijzigingen die zijn aangebracht in het wetsvoorstel uitbreiding bestuurlijk instrumentarium naar aanleiding van het advies van de Raad van State (RvS). Begin augustus zal uw akkoord worden gevraagd voor het aanleveren van het wetvoorstel aan de MR.

Deze nota bevat een toelichting op de volgende onderdelen:
1. Kernpunten advies van de RvS en hoe deze zijn verwerkt;
2. Termijnen openbaarmaking rapport;
3. Planning.

Toelichting

Ad 1.
Het advies van de RvS bevatte de volgende aandachtspunten:

a. Ontbreken afdoende motivering nut en noodzaak:
De nut en noodzaak is in de MvT uitgebreid, onder andere door het toevoegen van extra casuïstiek, en een aanscherping van de MvT. Drie casussen zijn met naam en toenaam genoemd (CHL, Avicenna, VMBO Maastricht). De overige casussen zijn geanonimiseerd opgenomen, deze casussen zijn minder bekend of het onderzoek door de inspectie loopt nog, opname in de MvT kan de casus schaden. Het advies van de RvS om een wetenschappelijke evaluatie uit te voeren is (conform uw eerdere besluit) niet gevolgd.

b. Disproportionele inbreuk op vrijheid van onderwijs:
De toevoeging van de burgerschapsopdracht en sociale veiligheid aan de definitie van wanbeheer is een belangrijk onderdeel van dit wetsvoorstel. De motivering is aangescherpt maar dit onderdeel is, ondanks het advies van de RvS, niet geschrapt. Wel zijn de betreffende definities aangescherpt: alleen structurele overtredingen van de zorgplicht/burgerschapsopdracht die ernstige schade aan leerlingen of de basiswaarden tot gevolg (dreigen te) hebben, kunnen aanleiding geven voor een aanwijzing. De toepasbaarheid van de spoedaanwijzing is versmald, op de volgende wijze:

- door het volgen van het advies van de RvS door een *redelijk* vermoeden te veranderen naar *ernstig* vermoeden;
- het niet mogelijk te maken dat de spoedaanwijzing met 6 maanden wordt verlengd. De verlengingsmogelijkheid van zes maanden voor de schorsing van de diplomeringsbevoegdheid in het mbo is ook uit het wetsvoorstel geschrapt;
- te benadrukken dat het om onverwijlde spoed en een acute noodsituatie gaat, dit is geïllustreerd aan de hand van de casus VMBO Maastricht.

c. *Invoering commissie maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef voor het mbo:*
Naar aanleiding van het verzoek van MOCW is de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, alsmede de invoering van de commissie maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef voor het mbo, uit het wetsvoorstel gehaald.
Aandachtspunt: hierdoor kan niet worden opgetreden tegen discriminatoire uitlatingen door door personen die de mbo-instelling (formeel) vertegenwoordigen buiten het onderwijs, bijv. in de media. Deze mogelijkheid is en blijft er wel in het HO. Ook de verplichting tot bevordering van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, inclusief de commissie in het HO die de minister hierover adviseert bij een mogelijke overtreding van deze verplichting, blijft bestaan. Het risico bestaat dat dit onderscheid leidt tot discussie ofwel dat (het bestaan van) de commissie in het HO aan de orde zal worden gesteld.

Ad 2.
De termijn voor de openbaarmaking van het inspectierapport is aangepast. De huidige termijn is dat onderzoeksrapporten in de vijfde week na vaststelling openbaar worden gemaakt. De voorgestelde wijziging verkort die termijn met twee weken, zodat een onderzoeksrapport in de derde week na vaststelling openbaar wordt gemaakt. Geregeld wordt verder dat, wanneer een spoedaanwijzing wordt gegeven, het inspectierapport gelijktijdig met de oplegging van de spoedaanwijzing openbaar wordt gemaakt.

Ad 3.
De planning voor indiening van het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer is als volgt:

Datum	**Actiepunt**
26 juli 2021	Wetsvoorstel + MvT + Nader rapport naar JenV voor een WKB-toets
9 augustus 2021	Start takenlijn naar beide ministers voor akkoord wetsvoorstel
20 augustus 2021	Aanleveren wetsvoorstel voor bespreking in de MR
27 augustus 2021	Bespreken wetsvoorstel in de MR
Begin september 2021	Toezending wetsvoorstel aan TK

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

TER ONDERTEKENING
Aan: MBVOM via MOCW

Wetgeving en Juridische Zaken

Van
[redacted]

T +31 6 [redacted]

Datum
09 augustus 2021

Referentie

Bijlagen
Wetsvoorstel en memorie van toelichting
Nader rapport
MR-formulier
Openbaar te maken nota's

Kopie voor

Reeds afgestemd met
HOenS, MBO, PO, VO

Aantal pagina's
3

nota

Nader rapport wetsvoorstel uitbreiding bestuurlijk handhavingsinstrumentarium

Aanleiding

Op 25 februari 2021 bracht de Raad van State advies uit over het wetsvoorstel tot uitbreiding van het bestuurlijk instrumentarium (dictum C). Dit advies heeft tot een aantal aanpassingen in het wetsvoorstel en toelichting geleid. Daarover is de afgelopen tijd een aantal malen contact met u geweest, laatstelijk door middel van een nota ter informatie van 25 juni 2021. Het wetsvoorstel is thans gereed voor behandeling in de ministerraad, waarna het kan worden ingediend bij de Tweede Kamer.

Aandachtspunt: in een separate takenlijn wordt vanuit de directie MBO een brief aan u voorgelegd, waarin een motie en toezegging worden afgedaan over (de commissie) maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef.

Besluiten door ondertekening

Indien u akkoord bent met behandeling van het wetsvoorstel en het nader rapport in de MR wordt u verzocht het bijgevoegde MR-formulier te tekenen.

Na behandeling in de MR zal het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer worden ingediend.

Aangebrachte wijzigingen

Mede naar aanleiding van het advies van de RvS zijn de volgende aanpassingen in het wetsvoorstel gedaan:

a. *Motivering nut en noodzaak:*
   Onderbouwing van de nut en noodzaak is in de MvT uitgebreid, onder andere door het toevoegen van extra casuïstiek, en een aanscherping van de MvT. Drie casussen zijn met naam en toenaam genoemd (CHL, Avicenna, VMBO Maastricht). Het advies van de RvS om een wetenschappelijke evaluatie uit te voeren is (conform uw eerdere besluit) niet gevolgd.
b. *Afbakening aanwijzingsbevoegdheid:*
   De toevoeging van de burgerschapsopdracht en sociale veiligheid aan de definitie van wanbeheer (voor het funderend onderwijs) is een belangrijk onderdeel van dit wetsvoorstel. De motivering is aangescherpt maar dit onderdeel is, hoewel de RvS dat adviseerde, niet geschrapt. Wel zijn de betreffende definities aangescherpt: alleen structurele overtredingen van de

zorgplicht/burgerschapsopdracht die ernstige schade aan leerlingen of ernstige aantasten van de basiswaarden tot gevolg (dreigen te) hebben, kunnen aanleiding zijn voor een aanwijzing.

c. *Afbakening spoedaanwijzingsbevoegdheid*
De toepasbaarheid van de spoedaanwijzing is versmald, op de volgende wijze:
   - door het volgen van het advies van de RvS door een *redelijk* vermoeden te veranderen naar *ernstig* vermoeden;
   - het niet mogelijk te maken dat de spoedaanwijzing met 6 maanden wordt verlengd. De verlengingsmogelijkheid van zes maanden voor de schorsing van de diplomeringsbevoegdheid in het mbo is ook uit het wetsvoorstel geschrapt;
   - te benadrukken dat het om onverwijlde spoed en een acute noodsituatie gaat, dit is geïllustreerd aan de hand van de casus VMBO Maastricht;
   - opgenomen is verder dat het rapport dat ten grondslag ligt aan een opgelegde spoedaanwijzing, de dag na de verzending van de spoedaanwijzing openbaar wordt gemaakt. Dat is dus een wettelijk automatisme. Wel is opgenomen dat de deze openbaarmaking automatisch wordt opgeschort, indien het betrokken bevoegd gezag een voorlopige voorziening bij de rechter indient, tot het moment waarop de rechter daarop heeft beslist;

d. *Afbakening beëindigingsbevoegdheid*
Het wetsvoorstel regelt dat bij wanbeheer ten aanzien van burgerschap en veiligheid (in het funderend onderwijs) kan de bekostiging ook worden beëindigd. In het wetsvoorstel is nu opgenomen, dat deze bevoegdheid alleen in voor toepassing in aanmerking komt, indien er eerst een aanwijzing is gegeven, die aanwijzing niet of niet volledig is opgevolgd en er opnieuw wanbeheer wordt geconstateerd. Daarmee is het ultimum remedium-karakter van deze bevoegdheid sterker in de tekst van de wet verankerd.

e. *Verplichting tot bevordering maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef*
Dit deel van het wetsvoorstel is geschrapt, op basis van eerdere besluitvorming door MOCW.

Hoewel het wetsvoorstel deels tegemoet komt aan de kritiek van de RvS, blijft het fundament ervan behouden. In zoverre vindt er een andere weging plaats van nut en noodzaak in verhouding tot de inbreuk op de vrijheid van onderwijs.

Afstemming en (maatschappelijk) krachtenveld

- Het gewijzigde wetsvoorstel is afgestemd met BZK en J&V.
- Vanuit de Tweede Kamer is meermaals gevraagd naar zo snel mogelijke indiening van dit wetsvoorstel.
- In het voortraject is vanuit het veld veel kritiek geuit op het wetsvoorstel, vooral vanwege de inbreuk op de governance-verhoudingen. Hoewel met deze wijzigingen deels aan die kritiek tegemoet is gekomen, is het niet de verwachting dat de kritiek daardoor geheel verstomt.

Planning
De planning is om het wetsvoorstel en nader rapport te agenderen in de MR van 27 augustus. Indien de MR akkoord is, kan het wetsvoorstel begin september bij de Tweede Kamer worden ingediend.

Openmaking nota's
Conform de Beleidslijn actieve openbaarmaking nota's zal deze beslisnota, evenals een aantal eerdere beslisnota's, openbaar worden gemaakt op de website rijksoverheid.nl. De set beslisnota's die openbaar wordt gemaakt is bijgevoegd bij deze nota. Voorafgaand aan openbaarmaking zullen de persoonsgegevens in de nota's worden weggelakt.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

TER ONDERTEKENING
Aan: MBVOM via MOCW

Wetgeving en Juridische Zaken

Van
[redacted]

T +31 6 [redacted]

Datum
14 september 2021

Referentie

Bijlagen
Wetsvoorstel en memorie van toelichting
Track changes versie van wijzigingen in toelichting
Nader rapport
MR-formulier
Openbaar te maken nota's

Kopie voor

Reeds afgestemd met
HOenS, MBO, PO, VO

Aantal pagina's
3

nota

Nader rapport wetsvoorstel uitbreiding bestuurlijk handhavingsinstrumentarium

Aanleiding

Op 25 februari 2021 bracht de Raad van State advies uit over het wetsvoorstel tot uitbreiding van het bestuurlijk instrumentarium (dictum C). Dit advies heeft tot een aantal aanpassingen in het wetsvoorstel en toelichting geleid. Daarover is de afgelopen tijd een aantal malen contact met u geweest, laatstelijk door middel van een nota ter informatie van 25 juni 2021. Het wetsvoorstel is thans gereed voor behandeling in de ministerraad, waarna het kan worden ingediend bij de Tweede Kamer.

Het nader rapport en wetsvoorstel zijn reeds eerder aan u voorgelegd. U heeft toen aangegeven een kleine aanpassing van de memorie van toelichting noodzakelijk te achten, teneinde het subsidiaire karakter van het instrumentarium beter te benadrukken. In bijgevoegde stukken is deze aanpassing doorgevoerd. Zie ook het bijgevoegde "track changes" document.

Besluiten door ondertekening

Indien u akkoord bent met behandeling van het wetsvoorstel en het nader rapport in de MR wordt u verzocht het bijgevoegde MR-formulier te tekenen.

Na behandeling in de MR zal het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer worden ingediend.

Aangebrachte wijzigingen Mede naar aanleiding van het advies van de RvS zijn de volgende aanpassingen in het wetsvoorstel gedaan:*Motivering nut en noodzaak:*

Onderbouwing van de nut en noodzaak is in de MvT uitgebreid, onder andere door het toevoegen van extra casuïstiek, en een aanscherping van de MvT. Drie casussen zijn met naam en toenaam genoemd (CHL, Avicenna, VMBO Maastricht). Het advies van de RvS om een wetenschappelijke evaluatie uit te voeren is (conform uw eerdere besluit) niet gevolgd.

b. *Afbakening aanwijzingsbevoegdheid:*
De toevoeging van de burgerschapsopdracht en sociale veiligheid aan de definitie van wanbeheer (voor het funderend onderwijs) is een belangrijk onderdeel van dit wetsvoorstel. De motivering is aangescherpt maar dit onderdeel is, hoewel de RvS dat adviseerde, niet geschrapt. Wel zijn de

betreffende definities aangescherpt: alleen structurele overtredingen van de zorgplicht/burgerschapsopdracht die ernstige schade aan leerlingen of ernstige aantasten van de basiswaarden tot gevolg (dreigen te) hebben, kunnen aanleiding zijn voor een aanwijzing.

c. *Afbakening spoedaanwijzingsbevoegdheid*
De toepasbaarheid van de spoedaanwijzing is versmald, op de volgende wijze:
   - door het volgen van het advies van de RvS door een *redelijk* vermoeden te veranderen naar *ernstig* vermoeden;
   - het niet mogelijk te maken dat de spoedaanwijzing met 6 maanden wordt verlengd. De verlengingsmogelijkheid van zes maanden voor de schorsing van de diplomeringsbevoegdheid in het mbo is ook uit het wetsvoorstel geschrapt;
   - te benadrukken dat het om onverwijlde spoed en een acute noodsituatie gaat, dit is geïllustreerd aan de hand van de casus VMBO Maastricht;
   - opgenomen is verder dat het rapport dat ten grondslag ligt aan een opgelegde spoedaanwijzing, de dag na de verzending van de spoedaanwijzing openbaar wordt gemaakt. Dat is dus een wettelijk automatisme. Wel is opgenomen dat de deze openbaarmaking automatisch wordt opgeschort, indien het betrokken bevoegd gezag een voorlopige voorziening bij de rechter indient, tot het moment waarop de rechter daarop heeft beslist;

d. *Afbakening beëindigingsbevoegdheid*
Het wetsvoorstel regelt dat bij wanbeheer ten aanzien van burgerschap en veiligheid (in het funderend onderwijs) kan de bekostiging ook worden beëindigd. In het wetsvoorstel is nu opgenomen, dat deze bevoegdheid alleen in voor toepassing in aanmerking komt, indien er eerst een aanwijzing is gegeven, die aanwijzing niet of niet volledig is opgevolgd en er opnieuw wanbeheer wordt geconstateerd. Daarmee is het ultimum remedium-karakter van deze bevoegdheid sterker in de tekst van de wet verankerd.

e. *Verplichting tot bevordering maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef*
Dit deel van het wetsvoorstel is geschrapt, op basis van eerdere besluitvorming door MOCW.

Hoewel het wetsvoorstel deels tegemoet komt aan de kritiek van de RvS, blijft het fundament ervan behouden. In zoverre vindt er een andere weging plaats van nut en noodzaak in verhouding tot de inbreuk op de vrijheid van onderwijs.

Afstemming en (maatschappelijk) krachtenveld

- Het gewijzigde wetsvoorstel is afgestemd met BZK en J&V.
- Vanuit de Tweede Kamer is meermaals gevraagd naar zo snel mogelijke indiening van dit wetsvoorstel.
- In het voortraject is vanuit het veld veel kritiek geuit op het wetsvoorstel, vooral vanwege de inbreuk op de governance-verhoudingen. Hoewel met deze wijzigingen deels aan die kritiek tegemoet is gekomen, is het niet de verwachting dat de kritiek daardoor geheel verstomt.

Planning

De planning is om het wetsvoorstel en nader rapport te agenderen in de MR van 24 september. Indien de MR akkoord is, kan het wetsvoorstel begin oktober bij de Tweede Kamer worden ingediend.

Openmaking nota's

Conform de Beleidslijn actieve openbaarmaking nota's zal deze beslisnota, evenals een aantal eerdere beslisnota's, openbaar worden gemaakt op de website rijksoverheid.nl. De set beslisnota's die openbaar wordt gemaakt, is bijgevoegd bij deze nota. Voorafgaand aan openbaarmaking zullen de persoonsgegevens in de nota's worden weggelakt.